

МИТРОПОЛИТ КРИЩОВ

КОРЕНИТЕ НА ЧЕШКАТА НАРОДНА ИДЕНТИЧНОСТ СА В ПРАВОСЛАВИЕТО

ТЕКСТ: ИВАН ИВАНОВ, СНИМКИ: ИВАН ИВАНОВ И АРХИВ

Митрополитът на Чешките земи и Словакия и архиепископ на Прага Кришов ме посрещна на вратата на представителната вила, в която се помещава седалището на Чешката православна църква в пражкия квартал „Стрешовице“, точно в уговорената минута. От първата секунда, в която го видите, имате чувството, че достойнството и ерудицията, които лъхат от стройната му фигура, са пряко пропорционални на важността на заеманата от него функция. След уводните му приветстващи думи на чист български език и предложената малката чашка за добре дошли, натиснах бутона на диктофона, който по-късно не ми се искаше да спирам. Интересните теми за разговор, които намерихме с митрополит Кришов, бяха толкова много, че не можах да се поберам нито на касетата, нито на следващите четири страници.

Израснал сте в страна и в обкръжение, където доминира католическата вяра. Въпреки това още като двайсет и една годишен сте ръкоположен за дякон и свързвате живота си с православната църква. Защо точно със нея?

Аз от малък като че ли съм имал божията благословия и някак съм бил предопределен за това. Още като дете баща ми ме взимаше със себе си на литургия в православната църква на Олшанските гробища. Това за мен винаги беше едно много голямо духовно преживяване и винаги там намирах сам за себе си потвърждение на това, че съществува бог, има небе, има ангели. Когато хорът започваше да пее, аз не виждах пред себе си пеещи личности, а имах чувството, че чувам хор от ангели, които се спускат от небето. В православния храм има една неописуема и задушевна атмосфера, която не можете да намерите в друга църква. Изпитвам голямо уважение към всички християни и имам много приятелски, дори братски контакти с представители на други църкви. Контактувам с епископи на римо-католическата църква, с протестантски и евангелистки духовни лица. С патриарха на чешко-хуситската църква се познаваме много отдавна. Дори църквите, в които служехме като млади свещеници, се намираха една срещу друга на улица „Реслова“. Излизахме заедно от метрото, поздравявахме се и всеки тръгваше по другата страна на улицата. Нашите добри взаимоотношения се запазиха през всичките тези години. Сега той е патриарх на Чешко-хуситската църква, а аз митрополит на Православната църква в Чехия и Словакия. И в това виждам и някакво божие послание, бог ме е водил винаги към това да уважавам всички хора, всички християни и други религии, и въпреки всичко да съм православен, да запазя своето вероизповедание. И аз винаги съм чувствал, че мога да бъда само православен и нищо друго.

Знаете ли, през последните години има такива тенденции и предложения човек да се моли като екумениците – с една универсална молитва. Само, че аз не съм израснал с католически или протестантски молитви. Зная началото на някои от тях, но за мен няма нищо по-красиво от молитвата, която направо къса сърцето – „Господи помилуй“. Това е типично за православието – то е много толерантно към останалите религии, но същевременно никой не може да очаква, че то може да се нагажда към други религии, защото би изгубило своята идентичност.

И вашите родители ли са израснали в среда на вярващи православни?

Да, те бяха свързани още от началото на миналия век с традициите на Саватийовото течение в чешката православната църква. По-малкото от двете течения в православната църква, което по-късно нямаше подкрепа от държавата. Владиката Саватия идва от Константинопол през 1923 година и има най-големи заслуги Чешката православна църква да получи статут на автокефална църква и нейната самостоятелност да бъде призната от Вселенския патриарх, от руския, българския, йерусалимския и останалите православни патриархати по света. Затова всички православни вярващи, включително и българските православни братя вярващи на територията на Чехия, Моравия и Словакия териториално и канонически принадлежат към местната официално призната православна църква. Първият председател на Чешката православна църква е бил българин, а спомням си от годините още преди 1989 година, когато бях свещеник в град Табор, че българските вярващи са били винаги много всеотдайни. Аз винаги дълбоко съм уважавал българския народ за неговото топло отношение към делото на братята св. св. Кирил и Методий, с което никога не са правени компромиси. Дори по времето на комунизма това беше държавен празник и съм виждал снимки как Тодор Живков е заедно с дядо патриарх Максим и заедно махат на манифестиращите хора, и си мислех, как една социалистическа партия се гордее

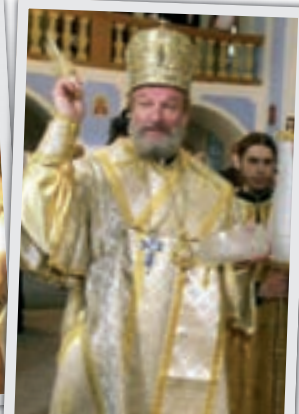

с това, че е православна и се гордее с делото на св. св. Кирил и Методий, а у нас винаги е имало някакви проблеми с това.

Интересно е, че дори и сега след 1989 година, когато денят на св. св. Кирил и Методий е официален празник и в Чешката република, отношението на властите и на обикновените хора към наследството на св. св. Кирил и Методий е все още много по-различно от това на хората в България?

Разбирам ви много добре, какво искате да кажете и ми е много мъчно, че е така. Мое мнение е, че това има връзка с политическата ориентация на Чешката република след 1989 година, която се ориентира изключително към Западноевропейската култура и история и се опитва да намери стопроцентова идентификация в историята на Западна Европа, което разбира се исторически не е възможно. Ние винаги сме стояли на границата на славянския свят и стотици години наред сме се бранили срещу германските експанзии на териториите на чешкия народ и по-нататък на Изток. Дори движението на хуситите

намира опора в православната църква и става част от него. За съжаление не се стига до това, осемдесет процента от чешкото население да бъде обявено за православно от патриарха в Константинопол. Когато хуситите предприемат официални стъпки за това и Константинополският патриарх трябва да дойде в Чехия, Константинопол и цялата Византийска империя падат по турско владичество. Много от символите на Хуситската църква, като потира например са взети от православието. За разлика от католическата църква, която символично приема тялото божие под формата на евхаристията и забранява да се пие от потира, хуситската църква приема кръвта божия под формата на червено вино и тялото божие като квасен хляб, както е в православната църква. Йеронимус Пражки е пътувал на Изток и е бил запознат с практиките на православната църква. Въвел ги е със съгласието на учителя Ян Хус в хуситската църква, която е имала и до днес има много общи неща с православната църква. Това е било още преди Схизмата – голямото разделение на Източ-

ната и Западната църква през 1549 г. И преди тази дата Източната и Западната църква са имали своите специфики. Западната църква чак до 60-те години на миналия век забраняваше богослужението на друг език освен на латински, а светите Кирил и Методий са успели да отхвърлят тази догма и да защитят във Венеция, а после в Рим възможността да се молим и на други езици освен на латински, еврейски и гръцки.

Спомням си едно изказване на бившия министър на културата – Милан Ухе, който напълно сериозно предупреждаваше да не се празнуват прекалено много Кирил и Методий, защото това отвежда ло чешкото общество прекалено много на Изток.

И това е политическо изказване. Истината е, че основите на чешката и словашката

народна идентичност ги дължим на Кирил и Методий, които ни отвориха очите и донесоха евангелието. Първите наши мъченици като св. Вацлав и св. Людмила са намерили път към вярата, защото са разбрали посланието на светото писмо благодарение на това, че е било на славянски език. Ако то бе останало на латински, който трудно са разбирали тогава и владетелите, а обикновените хора изобщо не са познавали, не се знае каква би била съдбата на цялото славянство. Самият факт, че първата църква в Прага – „Света Богородица“, е била православна и е била съборена и изравнена със земята заедно с много други храмове в Микулчице и Ухерске Храдище, говорят красноречиво за ненавистта на латинските духовници, които са изпитвали страх от това колко силна е била обичта на хората към православната вяра. В Микулчице са били разпръснати на различни страни дори

и камъните от основите на църквите. Ако не е бил един местен учител, който получава насън видение и започва да прави разкопки с помощта на учени като професорите Кланица и Поуличек, днес нямаше да знаем дори къде са се намирили тези единайсет храма. Много се радвам, че имам тази чест и по покана на българския посланик Здравко Попов тази година на 24 май лично отслужих православна литургия в Микулчице, на която традиционно присъстват много вярващи, сред които преобладават българите.

Ще се върна още малко назад към чешката история. Има ли доказателства за това, че за определен период от време в Чешките земи се е писало на кирилица а не на латиница?

Да, разбира се. Чешките славяни са започнали първо да пишат на кирилица. Намерени са в Киев ръкописи - така наречените „Пражки фрагменти“ и „Киевски листи“. А във Франция, в катедралата в Рен, евангелие от XI век, което е написано на кирилица в Сазавския манастир. Този ръкопис, а това е исторически доказано, е взет от свети Прокоп Сазавски и по време на хуситските войни е отнесен в Константинопол, за да докаже на патриарха, че духовните корени на чешкия народ са в православие-то. Патриарх Фотиус Мегас и целият синод разбират, че става въпрос за мисионерското дело на свети Кирил и Методий, и виждат този ръкопис от XI век дават своята благословия и признават чешкия народ за православен. Както казах по-рано, този акт остава неосъществен.

След дълга обсада Константинопол е превзет от турците, но не със сила, а чрез споразумение, което включва свободен достъп до морето и до корабите. Част от наетите бранители на града по време на дългата обсада, сред които е имало и венецианци и генуезци, при своето изтегляне взимат със себе си ценни предмети. Евангелието пътува първо до Генуа, а оттам до Франция. В катедралата в Рен са се събирали различни религиозни ценности и когато виждат това старо и прекрасно илюстрирано евангелие, разбирайки неговата ценност, се стига дори до там, че френските крале започват да се заклеват пред него при встъпването си на трона. Не са знаели, че това е кирилица, смятали са, че това е старо Сирийско евангелие, написано на един от старите езици – пешит.

Каква е по-нататък съдбата на това евангелие ?

Много интересна. Преди Първата световна война руският посланик е на посещение в Рен, и когато му показват ценните предмети от колекцията на катедралата, между тях е и евангелието. Той започва без проблеми да чете в него и присъстващите около

него изпадат в шок. Не могат да повярват, че това е старославянски език, на който той се е учил още в училище. Мистерията около евангелието е разгадана, но по време на войната катедралата в Рен е обстрелвана и тежко засегната, много от ценните експонати са ликвидирани, а между тях е и евангелието. Но за щастие, още преди това е направено факсимиле и това копие може да се види днес на микрофилми. Това е едно от най-важните доказателства, че в Чехия до края на XI век се е пишело на кирилица.

В каква ситуация беше Чешката православна църква преди 1989 г., тогавашният режим не гледаше ли на нея малко по-благоклонно заради историческите ѝ връзки с Русия?

Не, точно обратното. Знаете, че руската православна църква бе почти изцяло ликвидирана от комунистите. Едва преди началото на Втората световна война нещата малко се поуспокояват. След войната нашите връзки с Руската православна църква са много добри. Ние започваме да изпращаме наши студенти, които са строго следени и проверявани, за да следват в Москва Духовната академия. Православната църква попада по този начин много по-често в обсега на вниманието на тайните служби и е много по-уязвима, често контролирана и е по-лесен обект за политически манипулации и от съветска и от чешка страна. През

50-те години едно от теченията в гръцко-ортодоксалната църква, наречено униати, застанало по време на войната на страната на Хитлер в Украйна, в стремежа си да се спасят по някакъв начин, молят държавата да бъдат присъединени и официално регистрирани като част от Чешката православна църква. Въпреки протестите на тогавашния владика, който веднага е уволнен и преждевременно пенсиониран, с цел да дискредитира по-късно православната църква, режимът прави тази регистрация. Такива опити са правени многократно. Въпреки слухове, че православната църква е привилегирована и толерирана от режима повече отколкото другите църкви, на практика е точно обратното.

Какви са приоритетите на Чешката православна църква в момента?

Православният архиепископ и митрополит на Чешките земи и Словакия **КРИЦОВ** е роден през 1953 година в Прага с гражданското име Радим Пулец. През 1974 година е ръкоположен като дякон, а по-късно и като свещеник. Името Крицов приема през 1985 като монах към пражкия катедрален храм. Следвал е Пажкия хуситски духовен факултет, православния духовен факултет

Ние имаме една голяма болка от години. Имаме пет православни храма в Прага, но почти всички са много малки и вечно препълнени. Изпитваме нужда от нови места, където можем да се молим, а и да провеждаме богослужение. Построяването на нов по-голям метрополитен православен храм, в който ще се срещат и различните православни малцинства в Чехия, като сръбското, руското, гръцкото, българското, грузинското и други, е проект, за който вече сме говорили с господин кмета П. Бем, който обеща съдействие за получаването на парцел. Имаме вече подадена молба в кметството на Прага - 10 за място около парка, който се намира близо до спирката Страшницка на метрото. Искаме да построим и библиотека, и изобщо да се грижим за нуждите на нашите вярващи много по-цялостно, отколкото до момента. ■

в Прешов и Московската духовна академия. През 1987 завършва с титлата доктор по философия университета в Атина. През 1988 е ръкоположен като Оломоуцко-Бърненски архиепископ, а през 2000 година е избран за архиепископ на Прага и Чешките земи. На 28. 5. 2006 г. тържествено е въведен в длъжност (интронизиран) митрополит на Чешките земи и Словакия.